

6 november 2023

3^e flitspeiling – Israël en de Palestijnse gebieden

In opdracht van de NCTV

Introductie

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft I&O Research gevraagd flitspeilingen uit te voeren naar het beeld dat Nederlanders hebben van de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden, hoeveel zorgen zij zich maken en hoe Nederlanders de informatie omtrent de situatie inschatten. I&O Research voerde hiervoor een peiling uit van vrijdag 3 november 9:00 uur tot zaterdag 4 november 9:00 uur. Dit is de derde peiling over dit onderwerp. Voor een overzicht van alle peilmomenten, zie bijlage A. In deze notitie wordt ook gerapporteerd over vragen over polarisatie en maatschappelijk spanningen die in opdracht van de Expertise-unit Sociale Stabiliteit zijn gesteld.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 991 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de volwassen Nederlandse bevolking. Er zijn 3.000 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons bedraagt 33 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 4-indeling). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

- In de tekst worden alleen significante verschillen tussen de peilingen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen konden respondenten meerdere antwoorden kiezen. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.
- De meeste vragen zijn aan alle respondenten voorgelegd. Waar de percentagebasis anders is, is dit bij de figuur vermeld.
- In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen vijf verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en de omliggende gemeenten, het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). Ook staan er in de rode kaders significante verschillen genoemd naar stedelijkheidgraad. Hierbij is de indeling in vijf categorieën (van zeer sterk stedelijk tot niet-stedelijk) gehanteerd volgens de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (zie: Stedelijkheid (van een gebied) (cbs.nl)).

Introductie

Analyse

In de analyse gaan wij in op de rechte tellingen van de antwoorden op de vragen. Daarnaast splitsen we, waar relevant, de uitkomsten uit naar de achtergrondkenmerken regio, stedelijkheid, leeftijd, opleidingsniveau en herkomst.

In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen deze achtergrondkenmerken.

Voor regio hanteren wij de Nielsen-5 indeling, waarin onderscheid gemaakt wordt tussen vijf verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en de omliggende gemeenten¹, het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg).

Ook staan er in de rode kaders significante verschillen genoemd naar stedelijkheid. Hierbij is de indeling in vijf categorieën (van zeer sterk stedelijk tot niet-stedelijk) gehanteerd volgens de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek.²

Voor de variabele opleiding hanteren wij de terminologie lager-, middelbaar en hoger opgeleid. Dit is een bewuste keuze, omdat het onderscheidend vermogen naar theoretisch en praktisch opgeleiden niet toereikend genoeg is om een indeling op basis van onderwijsniveau te vervangen.³

Voor de variabele herkomst hanteren wij de indeling: geen migratieachtergrond, westerse migratieachtergrond en niet-westerse migratieachtergrond. Deze indeling volgt de definitie van het CBS.⁴

¹ De omliggende gemeenten betreffen; Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel, Landsmeer, Schiedam, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Nederlek, Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Leidschendam, Voorburg, Rijswijk, Wassenaar en Wateringen.

² Stedelijkheid (van een gebied) (cbs.nl)

³ Zie ook het [Centraal Bureau voor de Statistiek \(CBS\)](#)

⁴ Zie ook [Migratieachtergrond \(cbs.nl\)](#)

Zorgen, dreigingen en informatiebehoefte

Algemene zorgen

De respondenten ontvingen een uitnodiging voor de vragenlijst met een neutrale tekst waaruit niet af te leiden was waar het onderzoek over ging. Als eerste stelden we de volgende open vraag: *'Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?'*

De open antwoorden zijn visueel weergegeven in een wordcloud (figuur 1). Hoe groter het woord in de wordcloud, hoe vaker dit woord door respondenten genoemd is.

Uit de antwoorden op deze vraag komen verschillende zorgen naar voren, maar het meest duidelijk zijn de zorgen over de oorlogen die momenteel gaande zijn. Net als bij de vorige twee peilingen (van 16 en 23 oktober) worden de oorlog tussen Oekraïne en Rusland evenals de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden veelvuldig benoemd. Ook de angst voor aanslagen en de zorgen over de toenemende polarisatie blijven terugkeren in de antwoorden. Specifiek worden Islam (in de context van islamafobie) en antisemitisme genoemd als ontwikkelingen met een invloed op de veiligheid in Nederland.

Figuur 1. Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?

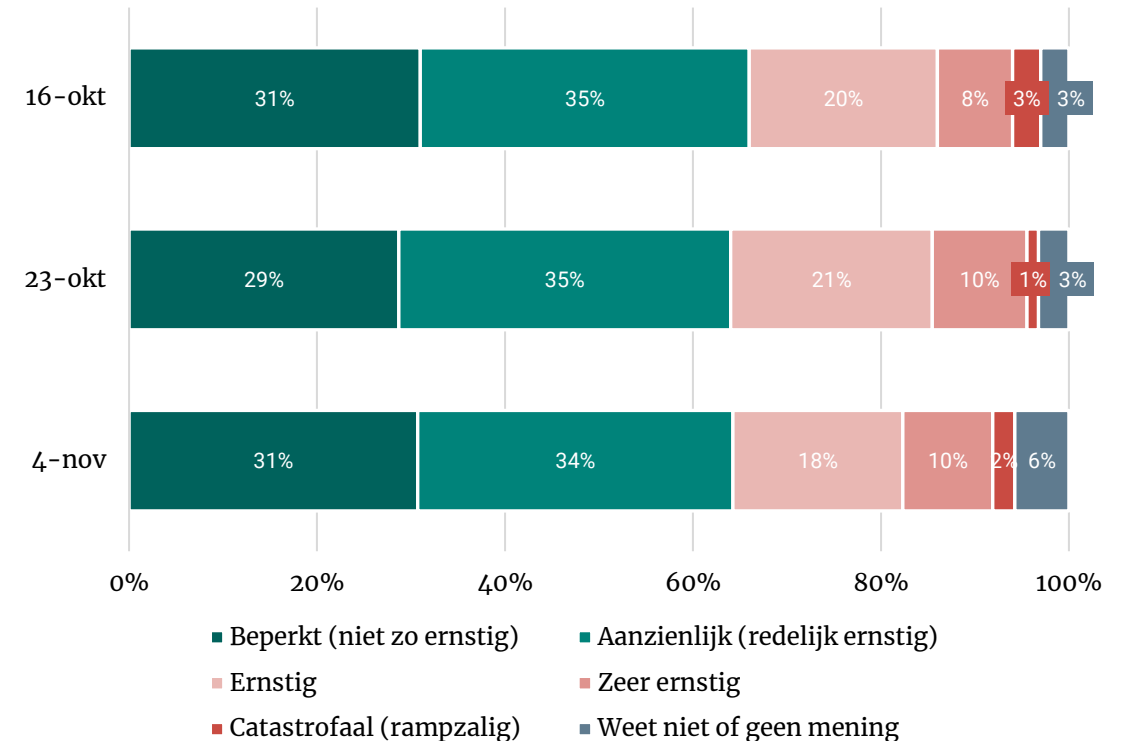

Ernst van de gebeurtenissen tussen Israël en Palestijnse gebieden

We stelden Nederlanders de vraag: ‘Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving?’

De meerderheid (65%) van de inwoners schat de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor de Nederlandse samenleving in als beperkt (niet zo ernstig; 31%) of aanzienlijk (redelijk ernstig; 34%). Net iets minder dan een vijfde van de Nederlanders (18%) schat de gevolgen voor de Nederlandse samenleving ernstig in. Een tiende van de Nederlanders (10%) denkt dat de gevolgen zeer ernstig zijn. Twee procent van de inwoners acht de ernst van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor de Nederlandse samenleving catastrofaal. Deze verhoudingen zijn niet veranderd ten opzichte van de vorige twee metingen.

Figuur 2. Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving? Basis: Alle Nederlanders n= 991

- Zeven procent van de inwoners van de drie grote steden en vijf procent van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied vinden de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden catastrofaal. Dit is hoger dan het aandeel inwoners van het oosten en het zuiden (1%) en uit weinig stedelijk gebied (0%).
- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond noemen de gebeurtenissen relatief vaak zeer ernstig (16%) of catastrofaal (7%). Dit is hoger dan bij Nederlanders zonder een migratieachtergrond (resp. 8% en 2%).

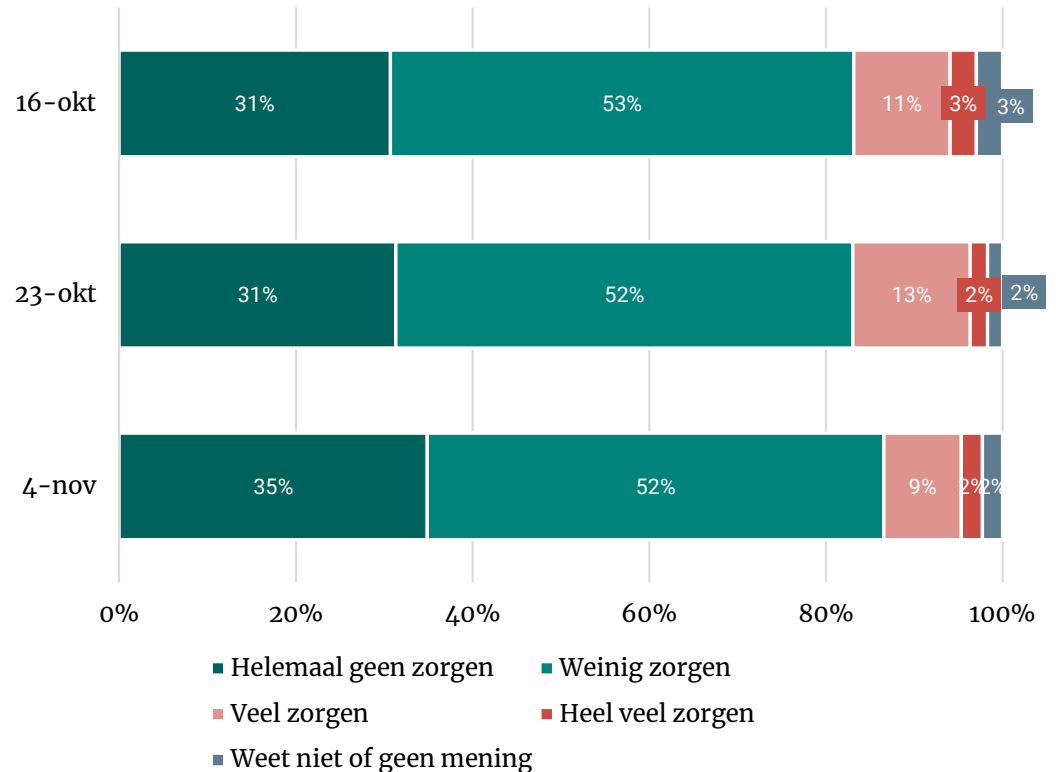
Zorgen over de eigen veiligheid en die van familie en/of vrienden

Aan Nederlanders stelden wij de vraag hoeveel zorgen zij zich maken over de veiligheid van henzelf, hun familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

De ruime meerderheid (87%) van de inwoners maakt zich geen of weinig zorgen. Het aandeel Nederlanders dat zich helemaal geen zorgen maakt is toegenomen met vier procentpunten ten opzichte van de vorige metingen. 35% geeft nu aan zich helemaal geen zorgen te maken.

Negen procent van de inwoners maakt zich wel veel zorgen, een afname van vier procentpunt ten opzichte van de vorige metingen.

Figuur 3. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de veiligheid van jezelf, je familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?
Basis: Alle Nederlanders n= 991

- 44 procent van de inwoners tussen de 30 en 39 jaar maakt zich helemaal geen zorgen over de eigen veiligheid en die van hun vrienden of familie. Dit is aanzienlijk hoger dan het aandeel tussen de 50 en 59 jaar. In deze groep maakt 27 procent zich helemaal geen zorgen.
- Vier op de tien middelbaar en hoger opgeleiden maken zich helemaal geen zorgen (beide 38%) over de veiligheid van zichzelf en hun naasten. Dit is aanzienlijk hoger dan het aandeel bij lager opgeleiden dat zich helemaal geen zorgen maakt (24%).
- Zes procent van de inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond maakt zich heel veel zorgen over de eigen veiligheid en die van hun familie en/of vrienden. Dit is hoger dan bij Nederlanders zonder migratieachtergrond (2%).

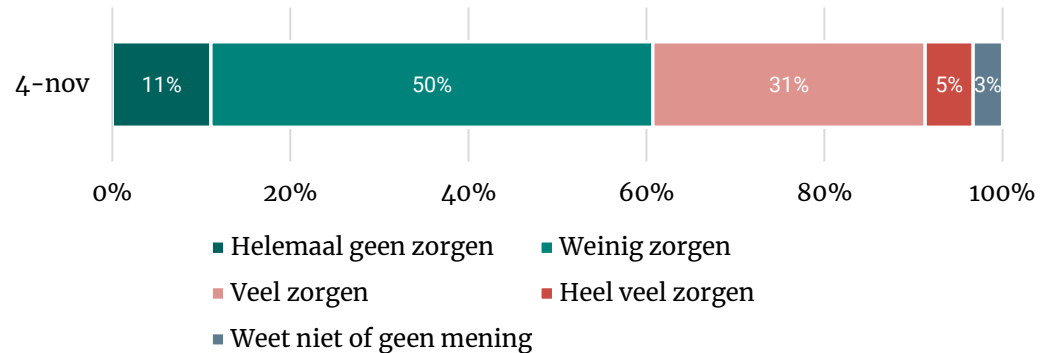
Zorgen maken over de impact op Nederland

In deze derde meting vroegen wij voor het eerst of inwoners zich momenteel zorgen maken over de impact op Nederland in het algemeen als gevolg van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Hoewel de meerderheid zich (helemaal) geen zorgen maakt (61%), is dit wel lager dan de ervaren zorgen over de eigen veiligheid en die van familie en/of vrienden; daar maakt 87% zich geen of weinig zorgen over.

36% van de inwoners maakt zich wel veel of heel veel zorgen over de impact van de gebeurtenissen op Nederland.

Figuur 4. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de impact op Nederland in het algemeen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden? Basis: Alle Nederlanders n= 991

- Elf procent van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied maakt zich heel veel zorgen over de impact van de gebeurtenissen op Nederland in het algemeen. Dit is aanzienlijk hoger dan in gebieden met een andere stedelijkheidsgraad (alleen 3%).
- Eén op de tien inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond maakt zich heel veel zorgen over de impact op Nederland (11%). Dit is beduidend hoger dan het aandeel zonder migratieachtergrond (5%).

Waarschijnlijkheid gebeurtenissen

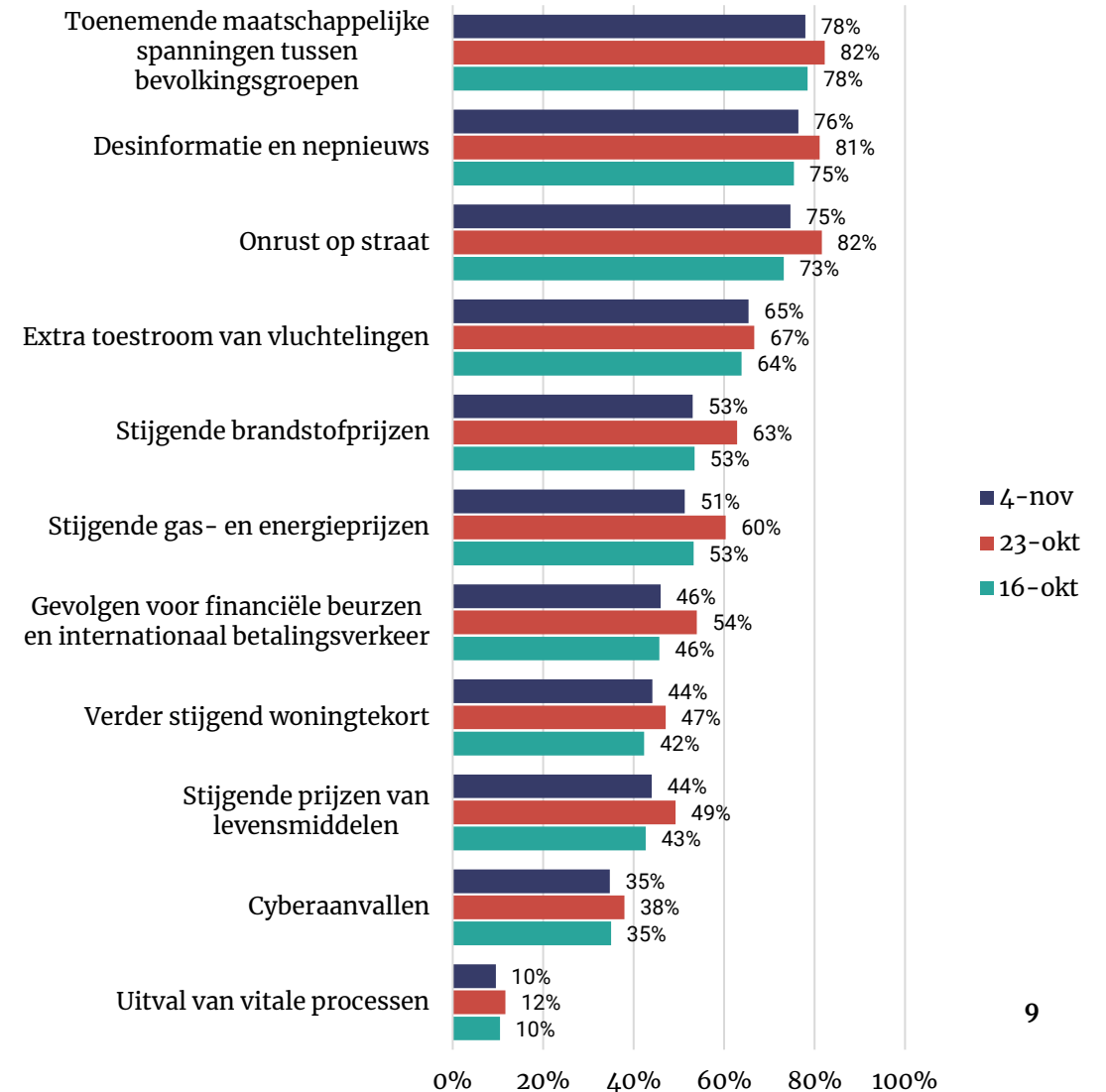
Waar de vorige meting een stijging kende in acht van de elf gebeurtenissen, laat de huidige meting juist weer een lichte daling zien in hoe waarschijnlijk inwoners sommige gevolgen achten. Hiermee is de geschatte waarschijnlijkheid van de gevolgen weer terug op het niveau van de eerste meting van 16 oktober. Tussen de meting van 23 oktober en de meting van 4 november is de sterkste daling te zien in de geschatte waarschijnlijkheid van stijgende brandstofprijzen (-10 procentpunt) en stijgende gas- en energieprijzen (-9 procentpunt).

Ondanks de dalingen, schatten inwoners de waarschijnlijkheid van toenemende maatschappelijke spanningen (78%), desinformatie en nepnieuws (76%) en onrust op straat (75%) nog steeds hoog in.

Een verder stijgend woningtekort (44%), stijgende prijzen van levensmiddelen (44%), cyberaanvallen (35%) en uitval van vitale processen (10%) worden nog steeds als minst waarschijnlijk ingeschat.

- Mensen uit weinig stedelijk gebied zijn vaker van mening dat het verder stijgen van prijzen (52%) of het verder stijgend woningtekort (54%) zal toenemen in vergelijking met inwoners uit zeer sterk stedelijk (beide 38%) en sterk stedelijk (resp. 47% en 41%)
- Inwoners uit (zeer) sterk stedelijk gebied vinden deze gevolgen relatief gezien juist eerder onwaarschijnlijk.

Figuur 5. Als de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden verder verslechtert, kan dit mogelijk gevolgen hebben voor Nederland. Kun je van de onderstaande gevolgen aangeven in hoeverre jij het waarschijnlijk acht in Nederland.
 Percentage (zeer) waarschijnlijk. Basis: Alle Nederlanders n= 991

Onrust in de eigen omgeving

We stelden Nederlanders de vraag: *“Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?”*

Eén op de tien Nederlanders (11%) ervaart zelf momenteel onrust in hun omgeving, negen van de tien (89%) ervaren dit niet. Dit is vergelijkbaar met de vorige metingen.

Inwoners die veel onrust ervaren, geven aan dat zij dit ervaren door de vele discussies met verschillende standpunten die gevoerd worden. In deze gesprekken kunnen de emoties oplopen. Een respondent noemt dan ook *flink verhitte discussies* als toelichting waarom diegene onrust ervaart.

Ook de verschillende standpunten en meningen verkondigd via de media zorgen voor een onrustig gevoel volgens sommige respondenten. Tot slot zijn er nog enkelingen die ingaan op de ervaren onrust onder de inwoners van Joodse dan wel Palestijnse komaf.

Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

“Antisemitisme . Op werk van man is vooral pro Palestijns en dat zorgt wel voor spanningen.”

“De kranten en journaal komen binnen, de meeste mensen vermijden de discussie in mijn eigen omgeving.”

“Deze oorlog heeft invloed op de hele wereld en zet mensen tegen elkaar op.”

“Discussies over politiek. Wat is goed en wat is fout enz.”

“Ik heb discussies met mensen. Over onze media die alleen maar de kant van Hamas laat zien etc.”

“Leerlingen zijn erg betrokken bij het conflict, hebben er vaak gesprekken over.”

“onrust bij mijn joodse vrienden en polarisatie in de kerk.”

“Palestijnse studenten komen moeilijk tot studeren.”

“Te veel meningen op de media, je wordt er niet vrolijk van!”

Reactie Rijksoverheid op gebeurtenissen Israël en Palestijnse gebieden

Wat vinden inwoners van de reactie van de Nederlandse overheid?

Inwoners blijven verdeeld of ze vinden dat er in de reactie van de overheid voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de samenleving. Eén op de vijf is het hiermee eens (22%), terwijl 35 procent het hiermee oneens is. Dit is vergelijkbaar aan de vorige meting, maar een lichte verschuiving ten opzichte van de eerste meting (resp. 27% en 30%).

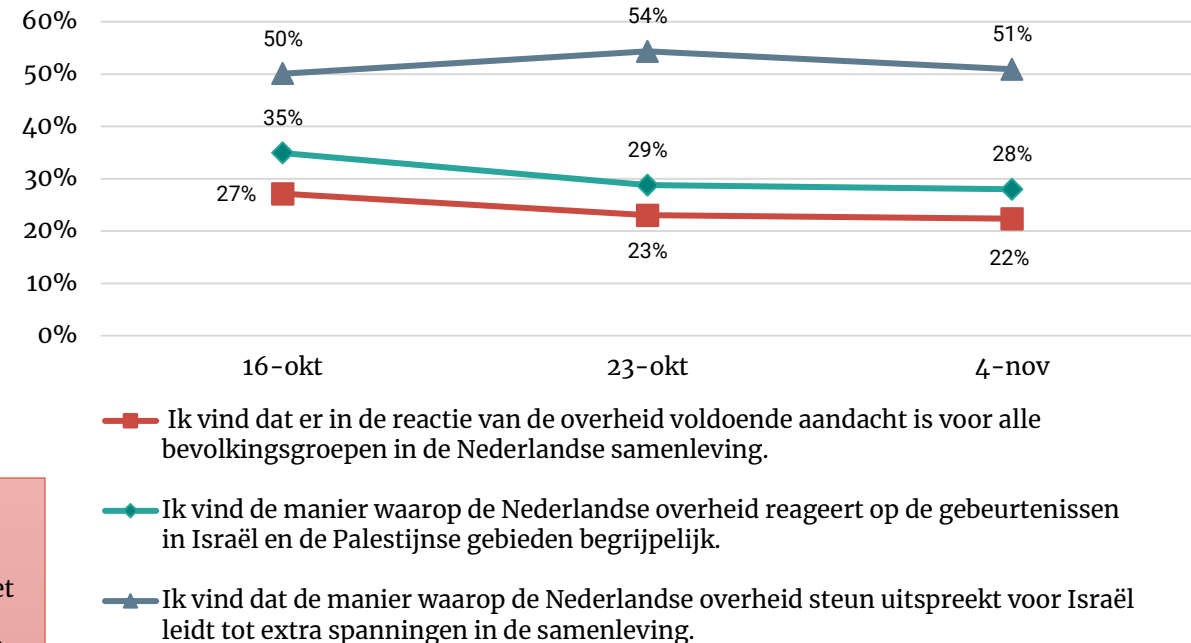
Daarnaast zijn inwoners nagenoeg gelijk verdeeld over de stelling of de manier waarop de Nederlandse overheid reageert op de gebeurtenissen begrijpelijk is: Drie op de tien hebben hier geen begrip voor (28%), een even grote groep heeft er wel begrip voor (30%) en een vergelijkbare groep hangt er tussenin (28%). Na een stijging tijdens de vorige meting in het aandeel dat **geen** begrip heeft (niet in figuur; van 23% naar 29%), en een daling in het aandeel wat wel begrip heeft (van 35% naar 29%, zie Figuur 6), is dit nu stabiel gebleven.

De helft van de Nederlanders vindt dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël **wel** leidt tot extra spanningen in de samenleving (51% (helemaal) eens met de stelling). Dit is gelijk aan de voorgaande metingen.

- Vier op de tien inwoners van de drie grote steden (42%) hebben **geen** begrip voor de manier waarop de Nederlandse overheid reageert op de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Beduidend hoger dan in de rest van het westen (19%). Inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied (40%) hebben vaker **geen** begrip voor de reactie van de overheid; hoger in vergelijking met inwoners uit sterk (27%), weinig (26%) en niet (20%) stedelijk gebied.
- Zes op de tien inwoners van de drie grote steden (60%) vinden de manier waarop de Nederlandse overheid steun leidt tot extra spanningen. Dit verschilt significant van het aandeel in het noorden (42%). Eenzelfde beeld is er te zien naar de mate van stedelijkheid: 61 procent uit zeer sterk stedelijk gebied vindt dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving. Dit verschilt significant van het aandeel in sterk (47%), weinig (44%) en niet stedelijk (40%) gebied.
- Bijna de helft van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied vindt niet dat er voldoende aandacht is in de reactie van de overheid voor alle bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving; aanzienlijk hoger ten opzichte van de rest van de gebieden (tussen de 21% en 33%).

Figuur 6. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: Alle Nederlanders n= 991

Toelichting begrip reactie Rijksoverheid

Wij vroegen inwoners of zij toe konden lichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid niet begrijpelijk vinden. Inwoners vinden de Nederlandse steun aan Israël te sterk en vinden dat er voorbij gegaan wordt aan wat er gebeurt met de Palestijnse inwoners. Daarnaast wordt genoemd dat Nederland zich niet had moeten onthouden van stemmen over het staakt-het-vuren bij de Verenigde Naties. Enkelen vinden de reactie vanuit de Nederlandse overheid niet begrijpelijk, omdat ze vinden dat Nederland juist te genuanceerd is in deze situatie en zich er niet mee moet bemoeien.

Wij vroegen inwoners of zij toe konden lichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid wel begrijpelijk vinden. Hieruit blijkt dat inwoners de aanval van Hamas als een terroristische aanval zien en de reactie van Israël als zelfverdediging hierop. Zij vinden de reactie van Israël terecht en vinden dan ook de steun vanuit Nederland terecht. Een deel noemt dat de westerse normen en waarden beschermd moeten worden. Anderen noemen dat ze het goed vinden dat de overheid later ook steun uitsprak voor de slachtoffers uit de Palestijnse gebieden.

“75 jaar onderdrukking, bezetting en landje pik heeft Nederland nooit echt veroordeeld. En nu Israël de Palestijnen definitief op de knieën wil krijgen, klinkt er toch een geluid van begrip voor Israël door.”

“Als je partij kiest in een oorlog, keur je oorlog goed.”

“De overheid moet Israël volledig steunen en zich verder niet bemoeien met deze situatie. Dus ook niet tegen Israël zeggen dat ze moeten stoppen of moeten denken aan vluchtelingen. En ook geen hulpgoederen sturen naar de Gazastrook, dit is zonde van het geld en de spullen en verkapte hulp aan terroristen !!!”

“De steun aan Israël is te sterk. Begrip voor Joden in de hele wereld is wel terecht.”

“Er is te weinig nuance. Staat achter Israël, terwijl het de misdaden van Israël niet duidelijk veroordeelt. Hamas is een terreurorganisatie, niet het Palestijnse volk.”

“Er worden zoveel onnodige slachtoffers gemaakt, Nederland had voor een wapenstilstand moeten stemmen, net als een hoop andere Europese landen hebben gedaan.”

“Iedere vorm van steun aan gewelddadigheden, dus ook met het onthouden van stem bij de VN, wijs ik af.”

“Beschermen van de westerse waarden en normen. Hamas is en blijft een terroristische organisatie.”

“De aanvallen van Hamas zijn veroordeeld en Israël wordt gesteund. Ook wordt er opgeroepen tot vrede.”

“De regering maakt zich om ALLE slachtoffers bezorgd en heeft goed door dat dit komt door Hamas.”

“Door onderscheid te maken tussen Hamas en de burgerbevolking, aan te dringen op hulpgoederen voor Gaza en onthouding van stem in de Veiligheidsraad t.o.v. de reactie van Israël omdat een duidelijke grens aan wat werd toegestaan ontbrak.”

“Hamas is een terreurorganisatie en Israël een democratisch land. Terreur moet bestreden en veroordeeld worden.”

“Ik vind dat Israël alle mogelijke steun verdient.”

“Na eerst onvoorwaardelijke steun aan Israël uitgesproken te hebben, is er nu ook aandacht voor de Palestijnen.”

“Redelijk neutraal. Wel steun aan Israël door het in het verleden gebeurde.”

Informatievoorziening (1)

De helft van de inwoners van Nederland vindt dat de informatie vanuit de Rijksoverheid hen **niet** voldoende informeert over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland (niet in figuur: 54%). Een op de tien (10%) is het (helemaal) eens met de stelling (en vindt de informatie vanuit de overheid dus wel voldoende). Dit is stabiel ten opzichte van de vorige metingen.

Bij de stelling 'Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken' zijn vergelijkbare verhoudingen te zien: 48 procent is het er (helemaal) mee oneens (niet in figuur) en 13 procent is het er (helemaal) mee eens. Het aandeel dat het hier (helemaal) mee oneens is, is afgenomen ten opzichte van de vorige meting (niet in figuur; van 54% naar 48%).

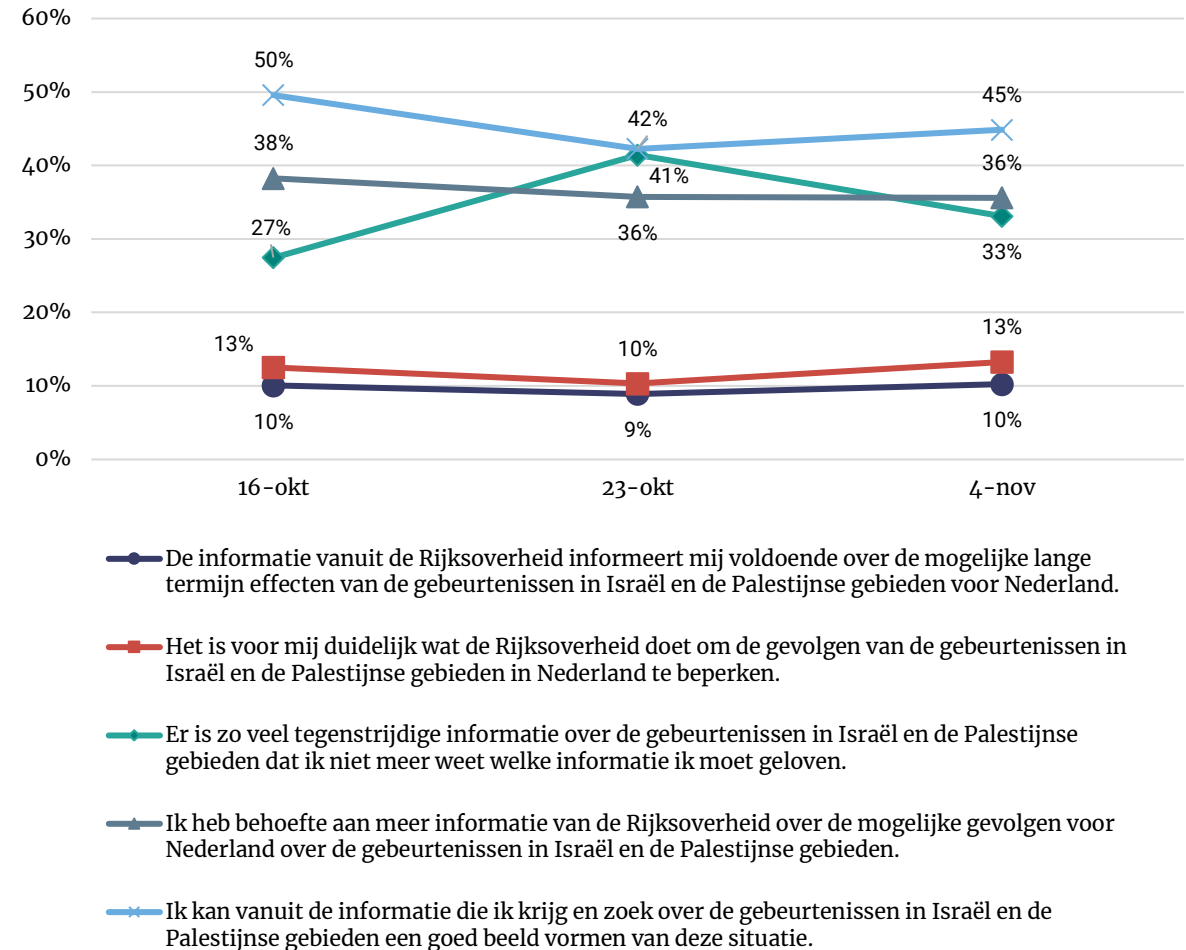
Na een aanzienlijke toename tussen de eerste en tweede meting (van 27% naar 41%) in het aandeel dat vindt dat er veel tegenstrijdige informatie is, is dit in de huidige meting gedaald tot 33 procent.

Net als tijdens de vorige metingen hebben vier op de tien (36%) behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Tot slot kan bijna de helft (45%) een goed beeld vormen van de gebeurtenissen, ook dit is gelijk aan de vorige metingen.

- Zes op de tien inwoners van de drie grote steden (57%) kunnen zich een goed beeld vormen van de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden door de gezochte en gekregen informatie. Beduidend hoger dan onder de inwoners uit het noorden en het zuiden (beide 40%).
- Ongeveer de helft van de inwoners uit zeer sterk stedelijk (53%) en sterk stedelijk (47%) gebied kunnen zich een goed beeld vormen, aanzienlijk hoger dan het aandeel uit weinig stedelijk gebied (34%).

Figuur 7. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 991

Informatievoorziening (2)

Inwoners zijn sterk verdeeld over de neutraliteit van de berichtgeving van de media en de overheid.

Vier op de tien vinden de berichtgeving van de media (42%) of van de overheid (39%) niet neutraal.

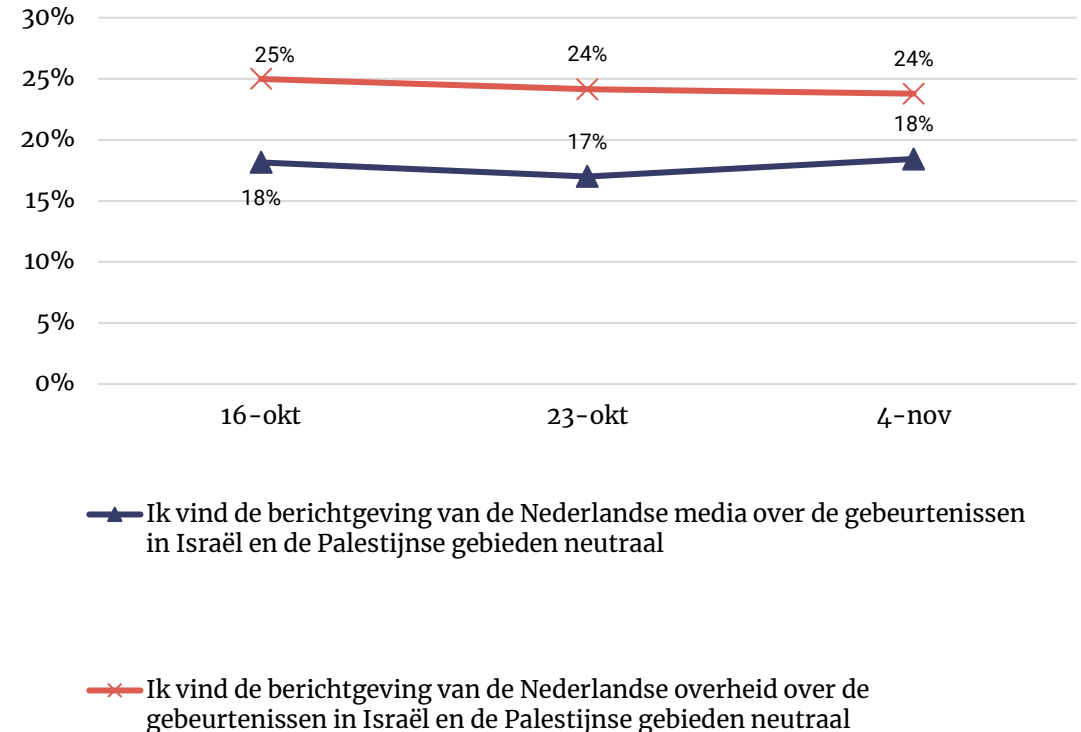
Een kwart van de inwoners noemt de berichtgeving van de overheid wel neutraal (24%), bij de media ligt dit met 18 procent beduidend lager.

Sinds de eerste meting kennen beide stellingen een stabiel beeld.

- De helft van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied (51%) vindt de berichtgeving van de overheid **niet** neutraal; beduidend hoger dan onder inwoners uit sterk (34%) of weinig (32%) stedelijk gebied.
- Inwoners met een niet westerse migratieachtergrond (59%) vinden de berichtgeving van de overheid (59%) en de media (55%) in meerderheid **niet** neutraal; inwoners zonder een migratieachtergrond delen deze mening in mindere mate (37% en 40%).

Figuur 8. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.192

Informatievoorziening (3)

Aan Nederlanders vroegen wij vervolgens of zij informatie missen over andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Net als tijdens de vorige meting geven een op de zeven inwoners (14%) aan dat zij nog informatie missen. De antwoorden zijn uiteenlopend. Maar een deel van de inwoners mist informatie, onder andere over:

- Hoe verloopt de oorlog verder en wat zijn eventuele gevolgen voor Nederland, dan wel het Midden-Oosten?
- De context voor de hele geschiedenis van het Midden-Oosten. Hoe is de situatie daar ontstaan en hoe zijn we gekomen tot waar we nu zijn? Welke landen in en buiten het Midden-Oosten hebben hier een rol gespeeld?
- Tot slot is er ook een groep inwoners die zich zorgen maken over de afnemende aandacht voor de oorlog in Oekraïne en de informatievoorziening hierover en vragen sommige inwoners zich af wat de samenhang tussen deze oorlogen is.

Zijn er nog andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden waarover je je zorgen maakt, maar waarover je voor jou gevoel nog informatie mist?

“Activiteit van verzetsgroepen in Nederland, impact van de gebeurtenissen op groeperingen hier”

“Dat de andere oorlog op de achtergrond raakt”

“Dat de oorlog zich uitbreid over het hele Midden-Oosten”

“De consequenties voor de fases hierna”

“De eventuele samenhang met de oorlog in Oekraïne.”

“De houding van de Arabische landen”

“De onmogelijkheid om te voorzien wat op middellange en lange termijn de gevolgen zijn.”

“Het feit dat een gros van de huidige conflicten van Palestina worden veroorzaakt door Hamas, maar dat deze acties door de overheid worden toegekend aan de hele Palestijnse bevolking”

“Ik hoor niets meer over de oorlog tussen Oekraïne en Rusland. Zoals destijds werd verteld moeten we ons daar zorgen om maken omdat het aan de landsgrens van Europa is. Hoe kan het dat de overheid zich nu alleen richt op de oorlog tussen Israël en Palestijnse gebieden.”

“Maak duidelijk wat de achterliggende historie is van die Palestijnse kwestie en de manier waarop Israël met de Palestijnse (tweederangs)burgers omgaat”

Vertrouwen in informatievoorziening

Na de vragen over wat inwoners van de informatievoorziening vinden van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden, vroegen wij hoeveel vertrouwen zij hebben in de informatievoorziening van de overheid omtrent dit onderwerp.

Drie op de tien inwoners hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (30%). Sinds de eerste meting is er een stijgende lijn zichtbaar, echter is deze ontwikkeling niet significant.

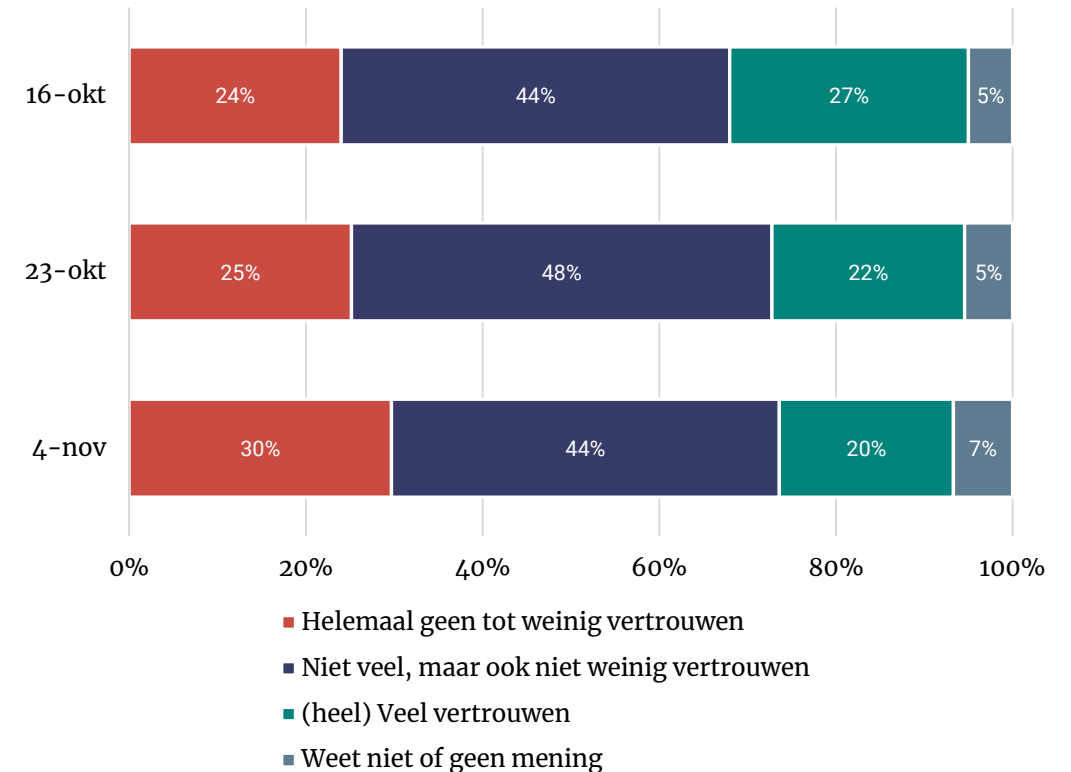
Een op de vijf heeft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid. Sinds de eerste meting is dit steeds verder gedaald (-7 procentpunt).

Verreweg de meeste inwoners hebben niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (44%). Dit verschilt niet significant ten opzichte van de vorige metingen.

- Ruim vier op de tien inwoners van de drie grote steden (43%) hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Dit is significant hoger dan het aandeel in het noorden (25%) en het zuiden (28%).
- Een derde van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied heeft helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening (36%), beduidend hoger dan het aandeel in weinig stedelijk gebied (26%).
- 45 procent van de inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening. Aanzienlijk hoger dan het aandeel zonder migratieachtergrond (27%).

Figuur 9. Hoeveel vertrouwen heb je in de informatievoorziening van de overheid over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 991

Desinformatie

“Desinformatie is informatie die niet waar is of onnauwkeurig is. Desinformatie wordt verspreid om verschillende redenen. Bijvoorbeeld om geld te verdienen of om iemand, een groep mensen, een organisatie of een land te beschadigen. Zo kunnen democratische processen, zoals verkiezingen, volksgezondheid of nationale veiligheid, worden beïnvloed. Het is voor te stellen dat desinformatie ook een rol speelt in de berichtgeving rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden met als doel de spanningen tussen bevolkingsgroepen in Nederland te vergroten en het conflict te beïnvloeden.”

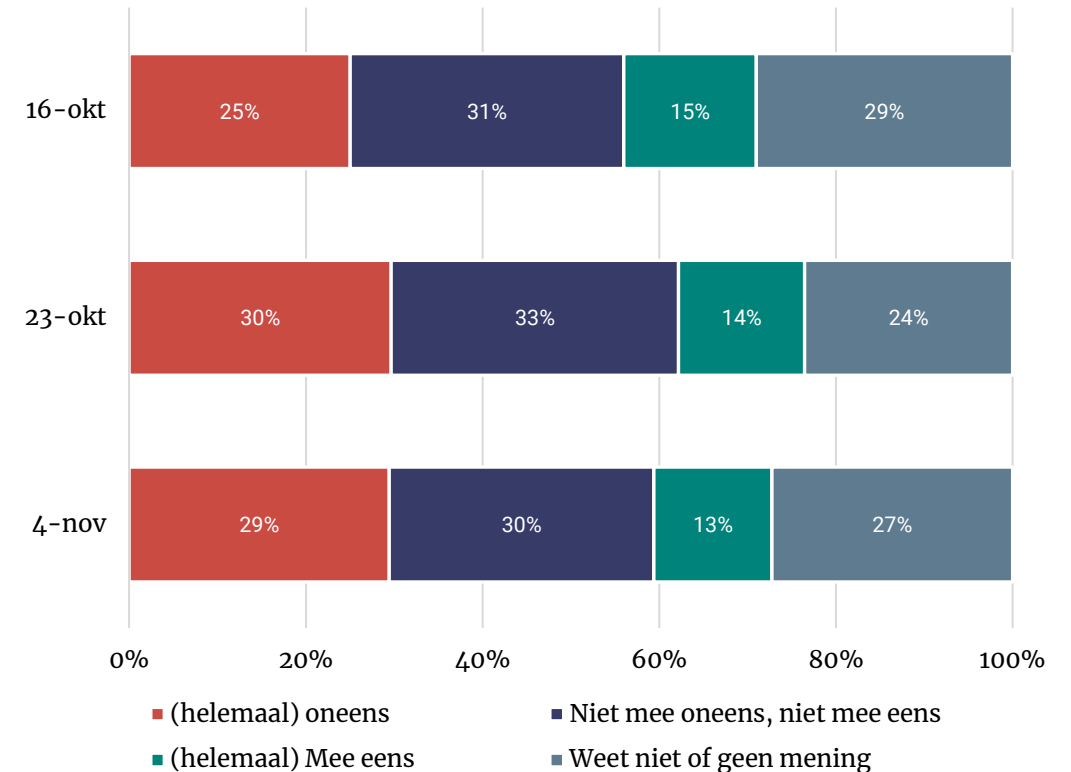
Na deze toelichting vroegen wij in hoeverre inwoners vinden dat de overheid voldoende doet om desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden tegen te gaan.

Drie op de tien inwoners zijn het hier (helemaal) mee oneens (29%), gelijk aan de vorige metingen. Eén op de zeven vindt dat de overheid wel voldoende doet (13%). Een derde is het er noch mee eens, noch mee oneens (30%). Een stabiel beeld sinds de eerste meting.

Een kwart van de inwoners geeft aan het niet te weten of geen mening te hebben (27%). Dit ligt tussen de eerste twee metingen in (resp. 29% en 24%).

Figuur 10. Ik vind dat de Nederlandse overheid voldoende doet tegen desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Basis: Alle Nederlanders n= 991

- Bijna vier op de tien inwoners uit de drie grote steden (38%) vinden **niet** dat de overheid voldoende doet om desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden tegen te gaan. Aanzienlijk hoger dan in de rest van het westen (25%) en in het noorden (23%).
- 35 procent van de inwoners uit zeer sterk stedelijk gebied vinden dat de overheid **niet** voldoende doet om desinformatie tegen te gaan. Een significant verschil ten opzichte van het aandeel in matig (30%) en weinig (25%) stedelijk gebied.
- Bijna de helft van de inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond vindt dat de overheid **niet** voldoende doet om desinformatie tegen te gaan (48%). Significant hoger in vergelijking met de inwoners zonder een migratieachtergrond (27%).

Bijlage A peilmomenten

Peilmomenten

Peiling 1: 13 oktober – 16 oktober 2023

Peiling 2: 21 oktober – 23 oktober 2023

Peiling 3: 3 november – 4 november 2023

Bijlagen B: Tabellen figuur 5

Uitval van vitale processen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	69%	64%	68%
Enigszins waarschijnlijk	16%	20%	17%
(zeer) waarschijnlijk	10%	12%	10%
weet niet/geen mening	5%	5%	5%

Desinformatie en nepnieuws (bewust verspreiden van onjuiste informatie om de publieke opinie te beïnvloeden)

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	6%	5%	4%
Enigszins waarschijnlijk	16%	11%	16%
(zeer) waarschijnlijk	75%	81%	76%
weet niet/geen mening	3%	3%	4%

Extra toestroom van vluchtelingen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	11%	10%	12%
Enigszins waarschijnlijk	24%	22%	21%
(zeer) waarschijnlijk	64%	67%	65%
weet niet/geen mening	2%	1%	2%

Stijgende gas- en energieprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	17%	13%	18%
Enigszins waarschijnlijk	22%	22%	24%
(zeer) waarschijnlijk	53%	60%	51%
weet niet/geen mening	7%	5%	7%

Stijgende prijzen van levensmiddelen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	26%	20%	25%
Enigszins waarschijnlijk	26%	27%	24%
(zeer) waarschijnlijk	43%	49%	44%
weet niet/geen mening	6%	4%	7%

Stijgende brandstofprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	11%	17%
Enigszins waarschijnlijk	23%	20%	22%
(zeer) waarschijnlijk	53%	63%	53%
weet niet/geen mening	7%	6%	7%

Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	14%	19%
Enigszins waarschijnlijk	30%	24%	27%
(zeer) waarschijnlijk	46%	54%	46%
weet niet/geen mening	9%	8%	9%

Cyberaanvallen (bijvoorbeeld diensten die, al dan niet tijdelijk, niet beschikbaar zijn, of dat de juistheid van informatie niet langer gegarandeerd is)

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	27%	24%	31%
Enigszins waarschijnlijk	31%	31%	26%
(zeer) waarschijnlijk	35%	38%	35%
weet niet/geen mening	7%	7%	9%

Toenemende maatschappelijke spanningen tussen bevolkingsgroepen

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	4%	3%	4%
Enigszins waarschijnlijk	17%	14%	17%
(zeer) waarschijnlijk	78%	82%	78%
weet niet/geen mening	1%	1%	1%

Verder stijgend woningtekort

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	31%	27%	29%
Enigszins waarschijnlijk	22%	23%	22%
(zeer) waarschijnlijk	42%	47%	44%
weet niet/geen mening	4%	3%	5%

Onrust op straat (bijvoorbeeld demonstraties, ruzies tussen verschillende groepen, gebruik van symbolen zoals vlaggen en spandoeken)

	16-okt	23-okt	4-nov
(zeer) onwaarschijnlijk	5%	3%	5%
Enigszins waarschijnlijk	20%	14%	19%
(zeer) waarschijnlijk	73%	82%	75%
weet niet/geen mening	2%	1%	1%

Tabellen figuur 6

Ik vind dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Mee eens	50%	54%	51%
Niet mee oneens, niet mee eens	23%	22%	23%
(helemaal) Oneens	19%	14%	16%
Weet niet of geen mening	9%	10%	10%

Ik vind de manier waarop de Nederlandse overheid reageert op de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden begrijpelijk

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Mee eens	35%	29%	28%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	30%	28%
(helemaal) Oneens	23%	29%	30%
Weet niet of geen mening	14%	12%	14%

Ik vind dat er in de reactie van de overheid voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Mee eens	27%	23%	22%
Niet mee oneens, niet mee eens	29%	26%	29%
(helemaal) Oneens	30%	37%	35%
Weet niet of geen mening	14%	13%	14%

Tabellen figuur 7

De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Eens	10%	9%	10%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	23%	24%
(helemaal) Oneens	51%	56%	54%
Weet niet of geen mening	12%	12%	11%

Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Eens	13%	10%	13%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	25%	28%
(helemaal) Oneens	49%	54%	48%
Weet niet of geen mening	10%	11%	11%

Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Eens	27%	41%	33%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	26%
(helemaal) Oneens	39%	27%	33%
Weet niet of geen mening	8%	5%	7%

Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Eens	38%	36%	36%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	26%	25%
(helemaal) Oneens	31%	32%	34%
Weet niet of geen mening	5%	7%	6%

Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden een goed beeld vormen van deze situatie

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Eens	50%	42%	45%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	27%
(helemaal) Oneens	17%	23%	20%
Weet niet of geen mening	8%	8%	8%

Tabellen figuur 8

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Mee eens	25%	24%	24%
Niet mee oneens, niet mee eens	24%	24%	26%
(helemaal) Oneens	38%	42%	39%
Weet niet of geen mening	13%	10%	11%

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse media over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov
(helemaal) Mee eens	18%	17%	18%
Niet mee oneens, niet mee eens	27%	28%	25%
(helemaal) Oneens	40%	43%	42%
Weet niet of geen mening	15%	13%	14%

3^e flitspeiling gebeurtenissen Israël en de Palestijnse gebieden

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl